

Моніторинг російського інформаційного простору

21.08.2025-28.08.2025

I. Російський ВПК

1. Загальний стан ВПК РФ

- i. *Військові витрати Росії у 2026 році залишаться на рекордно високому рівні¹*

За даними Reuters, у бюджеті Росії на 2026 рік скорочення військових витрат не передбачене. Витрати на оборону та озброєння залишатимуться високими через триваючу конфронтацію та необхідність підтримувати виробництво боєприпасів і безпілотників.

У 2025 році вони закладені на рівні 8% ВВП, фактична сума буде більшою. Зниження можливе лише з 2027 року, якщо завершиться активна фаза бойових дій.

Разом із витратами на «національну безпеку» силові структури Росії поглинають близько 40% федерального бюджету. Бюджетний дефіцит 2025 року може перевищити 5 трлн рублів (понад \$62 млрд).

- ii. *ОАК передала ВС Росії нову партію винищувачів Су-35С²*

Об'єднана авіаційна корпорація (ОАК) передала Збройним силам Росії чергову партію винищувачів Су-35С. Про це повідомила держкорпорація «Ростех».

MWM повідомляє про плани ВПС Ірану отримати перші Су-35 до кінця 2025 року, а також можливість продажів у КНДР, хоча там віддають перевагу сучаснішому Су-57. Подальша привабливість Су-

¹ <https://forbes.ua/ru/news/rosiya-ne-planue-skorochuvati-viyskovi-vitrati-nastupnogo-roku-reuters-20082025-32102>

² <https://lenta.ru/news/2025/08/21/oak-peredala-vs-rossii-ocherednuyu-partiyu-su-35s/> ;
<https://overclockers.ru/blog/vokrugsveta/show/236972/MWM-modernizaciya-istrebitelya-Su-35S-prodolzhaetsya-po-mere-rasshireniya-proizvodstva>

35 для міжнародних замовників очікується завдяки інтеграції нових підсистем і озброєння, зокрема радарів з активною фазованою решіткою та озброєння, розробленого для Су-57, включно з ракетами Р-77М, Х-59МК2 та керованими авіабомбами «Дрель».

iii. Паливний дефіцит у РФ загрожує боєздатності армії³

Росія переживає гострий топливний кризис: дефіцит палива та стрімке зростання цін можуть вплинути на боєздатність армії. Зокрема, удари українських дронів по російських НПЗ, включно з Сизранським у Самарській області та Лукойлом у Волгограді, призвели до дефіциту бензину, через що його почали продавати по талонах, особливо в віддалених регіонах та на окупованих територіях.

Проблему частково компенсує поставка палива з Білорусі, яка традиційно експортує свої нафтопродукти до Росії.

2. Підприємства ВПК РФ

i. Крупний виробник безпілотників РФ «Кронштадт» опинився на межі банкрутства⁴

За даними The Moscow Times, компанія «Кронштадт», один із провідних розробників військових дронів «Оріон» та «Іноходець», опинилася під загрозою банкрутства через багатомільйонні борги. За останні три місяці проти підприємства подано 40 позовів на загальну суму понад 626 млн рублів.

Причинами фінансової кризи називають західні санкції, які обмежили доступ до технологій та комплектуючих, а також різке зростання цін на компоненти, які компанія змушена закуповувати через посередників.

«Кронштадт» став першим великим підприємством оборонного сектора Росії, яке під час війни опинилося на межі банкрутства, що експерти розглядають як сигнал проблем у військово-промисловій економіці країни.

³ <https://overclockers.ru/blog/vokrugsveta/show/236972/MWM-modernizaciya-istrebitelya-Su-35S-prodolzhaetsya-pomere-rasshireniya-proizvodstva>

⁴ https://www.dialog.ua/business/319004_1755787302#google_vignette

- ii. *Ростех виконав 65% річного плану поставок озброєнь у перші шість місяців 2025 року⁵*

У 2024 році виробництво нової легкоброньованої техніки та танків зросло на 10%, боєприпасів для ствольної артилерії – на 30%, для бронетехніки та танків – на 110%, а снарядів для реактивних систем залпового вогню – на 70% порівняно з 2021 роком.

- iii. *«Руссо-Балт» повернула €4,3 млн за недопоставлені німецькі двигуни RED⁶*

Російська компанія «Руссо-Балт» виграла арбітраж проти німецької Raikhl Engine Development (RED) і отримала понад 4,2 млн євро за сім дизельних двигунів RED A03 та 27 пропелерних систем, які не були поставлені через санкції.

Двигуни планували встановлювати на літаки Як-152, БПЛА «Альтиус» та навчально-тренувальні Як-18Т. Після початку СВО проекти з цими двигунами призупинені, а розробник двигунів Владимир Райхлін відбуває термін у німецькій в'язниці за незаконний експорт продукції військового призначення.

Заміни двигунам RED наразі немає, ведеться адаптація вертолітного ВК-650 для літаків.

3. Зброя, технологія та інше

- i. *Росія почала розробку ударного вертольота ПАК АА*

Росія запустила програму створення вертольота нового покоління під назвою ПАК АА (Перспективний авіаційний комплекс армійської авіації), орієнтованого на ударні завдання. Інформацію про проект опублікувало конструкторське бюро «Фазотрон-НІІР», яке розробляє радіолокаційні системи.

Деталі щодо характеристик вертольота та термінів його розробки поки невідомі. Раніше росіяни презентували кілька концептів нових вертольотів, зокрема високошвидкісний Ка-92 із соосними

⁵ <https://voennoedelo.com/posts/id77256-65-za-polgoda-rossija-oshelomila-zapad-oruzhejnymi-tempami>

⁶ <https://mashnews.ru/rossiyane-vzyiskali-43-mln-za-dvigateli-i-komplektuyushhie-dlya-samoletov-i-tyazhelyix-bpla-iz-germanii.html>

гвинтами, який мав літати до 500 км/год і долати до 1400 км. Ці попередні проекти завершилися без результату.

II. Імпортозаміщення

1. Імпортозаміщення в загальній промисловості

- і. Днями стало відомо, хто отримає 262,5 млн рублів від Фонду НТІ на розвиток безпілотних проектів⁷*

За підсумками конкурсного відбору гранти дістануться резидентам науково-виробничих центрів БАС. Всього у відборі взяли участь 27 проектів. П'ять з них визнані найбільш. опрацьованими і технологічно зрілими:

Система «Повітряний дозор» від «СервісНейро» допоможе здійснювати моніторинг і контроль за польотами безпілотників.

Мобільний комплекс «Цитадель» для виявлення дронів із застосуванням технологій нейроелектроніки здатний розпізнавати до 50 безпілотників масою до 10 кг. Призначений для цілодобової роботи в будь-яких погодних умовах.

Комплексна система FPV-дронів «Саранча» забезпечить ройове управління безпілотниками до шести одиниць. Застосування акумуляторів з низьким коефіцієнтом струмовіддачі значно підвищує енергоефективність.

Проект «Варан» для автоматизованого управління безпілотними повітряними суднами розробила компанія «Площа». Забезпечує високу оптичну точність виявлення завдяки застосуванню нейромережевих алгоритмів.

Проекти, присвячені симбіозу нейротехнологій і БАС. Результатом стане поява принципово нових безпілотних систем — автономних біодронів — для виконання різних транспортно-логістичних і розвідувальних завдань.

«Вони здатні працювати в повітрі, на землі, у воді. А значить, будуть корисні для рятування постраждалих, моніторингу

⁷ <https://t.me/dronostroenie/1240>

забруднень і лісових пожеж, проведення наукових досліджень»,
— розповів директор Фонду НТІ Вадим Медведєв.

Гранти видадуть у 2025/2026 роках. При цьому сума приватних інвестицій у проекти становитиме не менше 10 або 30% від виділеного гранту.

ii. Уряд РФ продовжив ще на рік дію спрощеного порядку підтвердження відповідності ввезеної та випущеної продукції⁸

Дія спрощеного порядку підтвердження відповідності ввезеної та випущеної в обіг продукції продовжена ще на рік – до 1 вересня 2026 року.

Йдеться, зокрема, про запчастини, які ввозяться для обслуговування або ремонту раніше випущених в Росії техніки та обладнання, а також про комплектуючі, компоненти, сировину або матеріали для виробництва продукції на території країни.

Рішення дозволить:

- підтримати російський бізнес, що працює в умовах санкційних обмежень;
- дати підприємцям можливість уникнути технічних бар'єрів при ввезенні продукції в країну;
- наситити ринок промисловими та продовольчими товарами.

Раніше ввезення цих товарів вимагало проходження сертифікації, що займало багато часу. У 2022 році Уряд дозволив використовувати виробникам і експортерам такої продукції спрощений порядок – їм необхідно надавати декларації про відповідність товарів, засновані на власних доказах, без проведення тривалих лабораторних досліджень.

⁸ <https://t.me/niiet/8956>

2. Імпортозаміщення в інструментобудуванні

і. Розроблено методику різання авіадеталей з титанових сплавів⁹

Інженери Московського авіаційного інституту (МАІ) розробили методику для переходу авіаційної промисловості на російський інструмент для обробки деталей з титанових сплавів. Про це повідомили ТАСС у прес-службі вузу.

"Титанові сплави є одними з найміцніших матеріалів, які широко використовуються в авіаційній промисловості. Однак їх обробка є тривалою і витратною через високу твердість і термічну стійкість матеріалу. Тому перед нами стояло завдання, пов'язане не тільки з пошуком найбільш ефективного ріжучого інструменту в рамках програми з імпортозаміщення, але і з розробкою нової методики обробки, оптимізованої відповідно до області застосування деталей", - заявила директор Експериментально-дослідного заводу МАІ Катерина Яковенко, чиї слова наводяться в повідомленні.

Роботи ведуться в інтересах Комсомольського-на-Амурі авіаційного заводу (КНААЗ) ім. Ю. А. Гагаріна. Замовник отримає не тільки прискорений процес виготовлення конкретної деталі, але і універсальну методику, яку зможе застосовувати для оптимізації обробки будь-яких інших виробів з титану. Експерт МАІ додала, що нова методика дозволить враховувати такі параметри, як товщина стружки, врізання в заготовку, вихід з різання, фрезерування кутів і кишень, обробка тонкостінних деталей та інші.

В ході робіт колектив кафедри «Технологічне проектування та управління якістю» МАІ протестував інструменти провідних російських виробників «Скіф-М», «Міон», «Халтек», використовуючи спеціальне обладнання з датчиками для вимірювання всіх ключових параметрів - від сили різання до зносу інструменту і якості одержуваної поверхні. На основі отриманих даних були запропоновані зміни, що включають варіанти ефективних ріжучих інструментів, коригування режимів різання і

⁹ https://t.me/ritm_magazine/794

нові траєкторії обробки, що в подальшому дозволить застосовувати високошвидкісне фрезерування.

«На даний момент на потужностях МАІ завершено дослідне відпрацювання розробленої методики, розробники пишуть нову керуючу програму для верстата, яка дозволить виготовляти деталь за оптимізованою технологією. На початку осені планується впровадження методики і фізичне відпрацювання програми безпосередньо на виробничому майданчику КНААЗ», - уточнили у вузі.

3. Імпортозаміщення у верстатобудуванні

і. Півмільярда рублів витратить на модернізацію завод верстатобудування в Краснодарі¹⁰

Позику виділив рада Фонду розвитку промисловості Краснодарського краю

Південному заводу важкого верстатобудування буде виділено 500 мільйонів рублів на проведення модернізації. Експертна рада Фонду розвитку промисловості Краснодарського краю прийняла рішення про надання позики Південному заводу важкого верстатобудування. Кошти підуть на оновлення обладнання на ділянці обробки деталей п'ятиосьових верстатів.

Дмитро Хмелько, міністр промислової політики регіону, зазначив, що програма «Імпортозаміщення» була створена у Фонді розвитку промисловості три роки тому з ініціативи губернатора Кубані. Процентна ставка за цією програмою становить 0,1% річних.

Міністр підкреслив, що подібна підтримка сприяє активному розвитку виробництв промислової продукції, яка раніше імпортувалася. Минулого року максимальний обсяг позики для верстатобудівників був збільшений до 500 мільйонів рублів. Це дозволило Південному заводу важкого верстатобудування розробити і запустити в серійне виробництво інноваційні обробні центри з числовим програмним управлінням, що функціонують в режимі п'яти осей. За словами Хмелько, аналогів подібних

¹⁰ https://t.me/ritm_magazine/796

верстатів, розроблених в Краснодарському краї, в даний час в Росії не існує.

Ці верстати застосовуються для багатовекторної обробки великогабаритних деталей в таких галузях, як авіакосмічна, суднобудівна, залізнична, автомобільна та машинобудівна. Завод отримає 500 мільйонів рублів на модернізацію промислового обладнання, що використовується на ділянці великогабаритної обробки.

ii. На верстати. Москва надала кошти ульяновським компаніям¹¹

1,5 мільярда рублів пільгового кредитного фінансування отримали компанії малого та середнього бізнесу в сфері верстатобудування та робототехніки за програмою Мінпромторгу Росії та Корпорації МСП.

У Москві кажуть, що отримані кошти дозволять налагодити в регіонах Росії випуск нового обладнання з використанням лазерних і оптоелектронних технологій, розширити виробництво вітчизняних верстатів для металообробки, розробити роботизовані системи, а також вийти на зарубіжні ринки. «Наявність своїх сучасних засобів виробництва – це один з найважливіших факторів для розвитку вітчизняної промисловості. Тому окремий фокус нашої уваги зараз сконцентрований саме на виробниках такого обладнання. Ми бачимо великий потенціал у цьому напрямку у компаній малого та середнього бізнесу. Перший пул підприємств, який отримав фінансування за пільговою ставкою, наочно демонструє високий рівень експертизи для вирішення завдань, що стоять сьогодні перед промисловістю», – заявив заступник міністра промисловості та торгівлі Михайло Іванов.

Серед компаній, які отримали кредити, підприємства з Ульяновської, Смоленської та Томської областей, з Москви, Санкт-Петербурга, Белгородської, Іванівської, Рязанської та Володимирської областей, Удмуртії, а також Новосибірської області та Красноярського краю. За новою пільговою програмою для МСП у сфері верстатобудування та робототехніки на перший

¹¹ https://t.me/ritm_magazine/802

рік пільгова ставка фіксована на рівні 5% річних. На другий рік вона становитиме половину від ключової плюс 1%, а на третій — 1/2 «ключа» +3%. Кредитування здійснює дочірній банк Корпорації МСП — МСП Банк.

Кредит до 200 мільйонів рублів може бути використаний як для реалізації інвестиційних проектів підприємства, так і на оборотні цілі. Максимальний термін фінансування за програмою становить 5 років. Подача заявки здійснюється через цифрову платформу МСП.РФ. Мінпромторг Росії і Корпорація МСП запустили програму субсидування кредитів для підприємців з верстатобудівної галузі навесні 2025 року в рамках нацпроекту «Засоби виробництва та автоматизації».

4. Імпортозаміщення у електроніці

і. У Томську запустили виробництво важливої для мікроелектроніки речовини¹²

Вітчизняне виробництво високочистого бромистого водню - речовини, критично важливої для мікроелектронної промисловості - запустив Інжиніринговий хіміко-технологічний центр (ІХТЦ) при Томському державному університеті (ТГУ).

Потужності виробництва повністю покривають потреби російських споживачів і при необхідності можуть бути збільшені.

ІХТЦ здійснив розробку технології та запуск виробничої лінії в м. Томську. За півтора року, в умовах вкрай стислих термінів, фахівці пройшли шлях від лабораторних досліджень до повноцінного виробництва, забезпечивши випуск високочистого бромистого водню (HBr) з чистотою 99,999% (5N), - йдеться в повідомленні.

Проект реалізується в рамках програми розвитку електронного машинобудування на період до 2030 року. Замовником виступило Міністерство промисловості і торгівлі Російської Федерації, ключові споживачі - провідні вітчизняні підприємства галузі: АТ «Мікрон», АТ «ОКБ Планета», АТ «ВЗПП - Мікрон», АТ «Ангстрем».

¹² <https://t.me/niiet/8948>

III. Машинобудування

1. Результати у російському машинобудуванні

- i. У 2,6 раза збільшили відвантаження верстатів та інструментів на Кубані¹³*

У Краснодарському краї в 2025 році обсяг відвантаження верстатів інструментальної продукції зріс більш ніж у 2,6 раза порівняно з минулим роком і склав 2,25 млрд рублів. Виробництво також збільшилося в 1,5 раза — до 83 одиниць обладнання, включаючи обробні центри, верстати для залізничних коліс і трубозгинальні комплекси.

Частка верстатобудування в промисловості регіону зараз становить 0,53%. Ключовими підприємствами галузі є Південний завод важкого верстатобудування, Кропоткінський машинобудівний завод, Кубаньжелдормаш і компанія РОБАЛС.

2. Нові розробки й машинобудівні заводи

- i. Челябінські вчені оптимізували роботу роботів-маніпуляторів¹⁴*

Вчені Південно-Уральського державного університету розробили програму, яка прискорює і підвищує точність роботи робота-маніпулятора. Завдяки системі робот став в півтора раза швидше виконувати виробничі завдання і точніше сортувати деталі. Він оснащений комп'ютерним зором і використовується на конвеєрі для розпізнавання і сортування підшипників за габаритами.

Розробка базується на технологічному процесі Челябінського ковальсько-пресового заводу. Для поліпшення якості розпізнавання вчені застосували колірні та контрастні фільтри, а також оптимізували параметри електроприводу і системи

¹³ <https://ki-news.ru/news/v-26-raza-uvelichili-otgruzku-stankov-i-instrumentov-na-kubani/?ysclid=mev61xq74e564150624>

¹⁴ <https://xn--80aapampemcchfmo7a3c9ehj.xn--p1ai/news/chelyabinskie-uchenye-optimizirovali-rabotu-robotov-manipulyatorov/>

управління, що дозволило підвищити швидкість і знизити ризик помилок.

Проект реалізується в рамках нацпроєкту «Засоби виробництва та автоматизації», спрямованого на імпортозаміщення та розвиток російського промислового обладнання. В його рамках планується довести незалежність у виробництві верстатів і технологій до 95% і забезпечити входження Росії в топ-25 за рівнем роботизації промисловості.

ii. В Єкатеринбурзі запустили виробництво верстатів з російським ПЗ¹⁵

Компанія «Уніматік» з Єкатеринбурга відкрила новий цех з випуску токарно-фрезерних верстатів з російським програмним забезпеченням. На площі 1,4 тис. кв. м налагоджено повний виробничий цикл, включаючи обробку деталей і тестування обладнання. Перша партія верстатів з російською системою ЧПК вже відправлена замовникам.

Ключовою розробкою підприємства став пристрій «Гравіталь» для точного позиціонування великих деталей, який застосовується в машинобудуванні, авіації та нафтогазовій сфері. Найближчим часом планується розширення виробництва шляхом запуску другого поверху цеху.

Проект реалізується в рамках нацпроєкту «Засоби виробництва та автоматизації», спрямованого на імпортозаміщення та розвиток російського промислового обладнання. Він передбачає зростання незалежності галузі до 95% і входження Росії в топ-25 країн за рівнем роботизації промисловості.

iii. ПЗВВ успішно тестує російське інноваційне обладнання¹⁶

На Південному заводі важкого верстатобудування (ПЗВВ) проходять успішні випробування нового портального обробного центру VC32 GM. Верстат масою понад 80 тонн здатний обробляти деталі вагою до 50 тонн і оснащений російською системою ЧПК «Мехатроніка», що забезпечує високоточну п'ятикоординатну обробку.

Обладнання відрізняється універсальністю застосування і може використовуватися в авіакосмічній галузі, атомній енергетиці,

¹⁵ <https://xn--80aapampemcchfmo7a3c9ehj.xn--p1ai/news/v-ekaterinburge-zapustili-proizvodstvo-stankov-s-rossijskim-po/>

¹⁶ <https://kubscience.ru/news/yuzts-uspeshno-testiruet-otchestvennoe-innovacionnoe-oborudovanie/?ysclid=mev5yixa4o416402548>

суднобудуванні та енергомашинобудуванні. Завдяки багатовісній системі ЧПК один верстат здатний замінити відразу кілька одиниць обладнання, що знижує виробничі витрати.

IV. Стратегічні матеріали

1. Загальний стан галузі стратегічних матеріалів у РФ

і. Інтеграція підприємств окупованих регіонів у російський ринок¹⁷

Після запровадження санкцій у 2022 році європейські виробники алюмінієвих і біметалевих радіаторів — насамперед італійські компанії з часткою близько 70%, а також німецькі — залишили російський ринок. У результаті утворився значний дефіцит продукції з алюмінію, що призвело до зростання цін і виявило гостру залежність РФ від імпорту стратегічних матеріалів.

Заповнити порожню нішу намагалося підприємство «Юнис», засноване у 2015 році в Антрацитівському районі Луганської області, яка перебуває під російською окупацією. Завод має повний цикл виробництва: від лиття кольорових металів до випуску профілів та готових радіаторів. Основним ресурсом є алюміній, що використовується як у виробництві профілів для будівництва й енергетики, так і у виготовленні опалювальних систем.

З 2022 року підприємство збільшило завантаження потужностей у кілька разів, нарощуючи виробництво до мільйонів секцій радіаторів на рік. «Юнис» отримує підтримку через пільгові кредити та інвестпрограми, які спрямовуються на закупівлю металу та модернізацію обладнання, включно з роботизованими лініями. За планами, до 2029 року виробництво має зрости утричі.

2. Російські компанії з переробки стратегічних матеріалів

і. Виробництво титану у «ВСМПО-Ависма» відновлюється до рівня 2021 року¹⁸

«ВСМПО-Ависма», найбільший у світі виробник титану, очікує, що вже у 2025 році обсяги випуску металу повернуться до показників 2021 року. Генеральний директор Дмитро Трифонов заявив, що

¹⁷ https://www.prometall.info/analitika/spec-project/aktivy_novykh_regionov_aluminiumevaya_ekspansiya

¹⁸ <https://t.me/prometallinfo/11585>

поточний рік стане підсумком періоду стабілізації після зниження виробництва у 2022-му. За його словами, підприємство змогло закріпитися на «низькому плато», а далі планує поступове нарощування виплавки. Мажоритарний акціонер компанії Михайло Шелков додав, що інвестиції збережуться на рівні попередніх років і будуть спрямовані на модернізацію обладнання та підтримання потужностей у належному стані.

Ключовим орієнтиром для компанії стають азійські ринки. Найбільший попит на титан формують Китай та Індія, які активно розширюють виробництво у сфері авіабудування, енергетики та складних технічних виробів. У «ВСМПО-Ависма» наголошують, що розглядають можливість виходу у сегменти, які раніше не були у фокусі компанії. Очікується, що до 2025 року підприємство зможе зміцнити свої позиції як стратегічного постачальника титану на глобальному ринку, що особливо важливо в умовах обмеженого доступу до традиційних західних споживачів та підвищення конкуренції у металургії.

ii. ВСМПО-Ависма заявила про готовність повернутися до співпраці з Boeing¹⁹

27 серпня 2025 року корпорація ВСМПО-Ависма (м. Верхня Салда, Свердловська область) повідомила, що готова повернутися до повноцінної роботи зі спільним підприємством Boeing Manufacturing, яке діє у СЕЗ «Титанова долина» з 2009 року. У компанії підкреслили, що інвестиції в технології не припинялися, а виробництво титанових виробів для авіаційної промисловості залишається на найвищому рівні.

Інтерес до відновлення співпраці підтвердив і перший віцепрем'єр РФ Денис Мантуров, зазначивши, що унікальні технології підприємства дозволяють виробляти продукцію світового рівня. На тлі його заяв акції ВСМПО-Ависма зросли більш ніж на 9%.

Попередньо, у 2022 році Boeing призупинив закупівлі російського титану через антиросійські санкції, а в лютому 2023 року спільне підприємство Boeing Manufacturing тимчасово зупинило роботу.

¹⁹ <https://tass.ru/ekonomika/24881175>

iii. Арбітражний суд Москви зобов'язав «Демуринський ГОК» виплатити 22,7 млн доларів ВСМПО-Авісма²⁰

26 серпня 2025 року Арбітражний суд Москви задовольнив позов корпорації ВСМПО-Авісма до українського підприємства «Демуринський гірничо-збагачувальний комбінат» (Демуринський ГОК) та постановив стягнути з відповідача 22,7 млн доларів (понад 1,8 млрд рублів).

Позов подали у травні 2025 року. Цікаво, що засідання, яке спершу мало бути попереднім, завершилося повним розглядом справи й винесенням остаточного рішення. Підстави позову офіційно не розкриваються.

Історія конфлікту тягнеться з 2023 року, коли СБУ затримала в Дніпрі радника гендиректора ВСМПО-Авісма Олександра Федосєєва, звинуваченого у схемі нелегального вивезення з України близько 11 тонн титанової сировини на суму понад 2 млн доларів для потреб російського ВПК.

Крім того, у лютому 2023 року Україна націоналізувала активи російських власників титанових підприємств на понад 54 млн доларів, до переліку увійшли й «Демуринський ГОК», «ВСМПО Титан» та «Тай-Мінералс».

iv. Альфа-банк відсудив у "Норнікеля" 6,2 млрд руб. за антисанкційними поправками²¹

Дев'ятий арбітражний апеляційний суд підтвердив рішення про стягнення з «Норільського нікелю» (МОЕХ: GMKN) понад 6,2 млрд рублів (приблизно \$77,3 млн) на користь Альфа-Банку. Таким чином, було відхилено скаргу «Норнікеля», і вердикт набрав чинності.

Суперечка виникла навколо участі Альфа-Банку у синдикованому кредиті 2017 року, коли група кредиторів надала позику «Норнікелю». Пізніше, у 2020–2021 роках, Альфа-Банк уклав угоди з лондонськими філіями Deutsche Bank (\$37 млн) та Societe Generale (\$45 млн). За цими зобов'язаннями банк виплатив понад 35,7 млн доларів і близько 44,6 млн доларів відповідно.

²⁰ <https://t.me/prometallinfo/11602>

²¹ <https://www.kommersant.ru/doc/7989456>

Однак із березня 2022 року іноземні банки перестали здійснювати виплати на користь Альфа-Банку. У липні того ж року російський банк звернувся безпосередньо до «Норнікеля» з вимогою провести розрахунки напряду, посилаючись на нові антисанкційні поправки у законодавстві РФ. Компанія відмовилася виконати цю вимогу, після чого справа потрапила до суду.

Суд став на бік банку, зазначивши, що блокування платежів у іноземній юрисдикції не звільняє «Норнікель» від зобов'язань перед російським кредитором. Це рішення створює прецедент у подібних спорах, коли західні санкції фактично перекладають фінансову відповідальність із міжнародних структур на самих російських позичальників.

3. Торгівля РФ стратегічними матеріалами

і. Кандидат у президенти Болівії закликав відмовитися від поставок літію до Росії²²

Кандидат від правої соціал-демократичної сили Хорхе Кірога, який отримав 26,7% голосів у першому турі, заявив про намір скасувати угоди з Росією та Китаєм у разі своєї перемоги. Йдеться про контракти на суму близько 2 млрд доларів, серед яких — угода «дочки» «Росатома» Uranium One Group та держкомпанії YLB щодо будівництва комплексу з виробництва карбонату літію вартістю 600 млн доларів.

Його головний конкурент — Родріго Пас, що набрав 32% голосів, виходить у другий тур разом із Кірогою. Вибори, фінал яких призначено на 19 жовтня, визначать не лише наступного президента країни, але й подальший зовнішньоекономічний курс Болівії. Адже політика в галузі літію напряду впливає на відносини з ключовими партнерами — Росією, Китаєм та потенційними західними інвесторами.

Запаси літію у Болівії оцінюються у 23 млн тонн, що становить левову частку ресурсів «літієвого трикутника» (Болівія, Аргентина, Чилі) і близько половини світових резервів.

Тим часом у Росії вже заговорили про можливе зниження внутрішнього попиту на літій: у Мінпромторг припускають, що до 2028 року показник може бути нижчим за заплановані 10 тисяч

²² <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/68ad8c739a79476abc23e816>

тонн через падіння виробництва електромобілів.

V. Обхід санкцій

1. Обхід американських санкцій

і. Арешт фізичної особи у США за обхід антиросійських санкцій²³

У США заарештовано власника декількох компаній-постачальників деталей і компонентів для вогнепальної зброї *Максима Ларіна*. Він звинувачується в порушенні експортного контролю США шляхом постачання товарів військового призначення до Казахстану.

За даними американського Мін'юсту, з 2022 р. М. Ларін перебував у змові з особою з Росії, пов'язаною з ВПК РФ. В рамках однієї з угод у травні 2023 р. обвинувачений погодився експортувати до Росії вдосконалені спускові гачки та рукоятки взводу для вогнепальної зброї. Поставки здійснювалися через Казахстан.

В експортних документах вміст посилки був позначений як «одяг та інструменти». Пізніше, в грудні 2023 р., М. Ларін спробував за аналогічною схемою експортувати пристрій виявлення цілей «Raptar», однак товар був перехоплений в Каліфорнії. В ході розслідування влада США виявила численні докази, в тому числі електронне листування обвинуваченого з російським кінцевим одержувачем товару, що містить деталі змови. М. Ларін був заарештований і постав перед судом США. Йому може загрожувати до 20 років позбавлення волі.

2. Обхід санкцій у сфері СПГ

і. Проект Арктик СПГ-2 збільшує свої постачання²⁴

Проект «Арктик СПГ-2» продовжує нарощувати поставки всупереч санкціям США — вже п'ять танкерів з газом направлені до Азії, і незабаром може бути завантажений шостий. На суднах — понад 400 тисяч тонн СПГ, ще 320 тисяч тонн зберігаються на підсанкційних терміналах у Мурманську та Камчатці. Продати такі обсяги — завдання не з легких: формально танкери під санкціями, а покупці ризикують потрапити під вторинні обмеження

²³ <https://t.me/c/1593856217/18881>

²⁴ https://t.me/technology_vs_geology/14559

3. Вплив санкцій ЄС на обхід санкцій

- i. 18-й пакет європейських санкцій зміцнює позиції прикордонних китайських банків і китайської дочки ВТБ (ВТБ-Шанхай) на ринку платежів з Росії до Китаю²⁵*

Платежі з банків, що потрапили до санкційного списку ЄС, призупиняються. Можливо, на дуже довгий час. У тому числі через казахстанські банки-кореспонденти. Вже надходить інформація, що китайські партнери російських замовників просять платити в Китай через ВТБ-Шанхай або прикордонні банки. А деякі банки з Казахстану вже повертають платежі від російських резидентів, хоча обмеження для банків, що потрапили під санкції, набувають чинності тільки з 9 серпня.

А ті китайські компанії, які працюють з Росією і не мають рахунків у потрібних банках, оновили запити на відкриття рахунків у них і готові платити посередникам за прискорення процесів відкриття розрахункових рахунків. Найближчим часом на деякий період знову зростуть комісії агентів за перекази до Китаю, але через місяць-другий знову знизяться. Аналогічно з платежами з використанням криптовалют: буде невеликий сплеск в обсягах транзакцій і подальший відкат до поточної ситуації.

- ii. Литовська митниця повідомила про проведення великого розслідування щодо компанії-виробника водоочисного обладнання та комплектуючих²⁶*

Підприємство звинувачується в незаконних поставках до Росії широкого переліку обладнання для водоочищення (станції дозування реагентів, промислові фільтри тощо) та пов'язаних з ним комплектуючих (насоси, мембрани тощо), вироблених у Китаї та країнах ЄС. Уточнюється, що вся експортована продукція була спроектована і виготовлена спеціально на замовлення низки російських підприємств, що працюють, зокрема, в нафтохімічному секторі РФ.

²⁵ <https://t.me/chinahope/942>

²⁶ <https://t.me/sanctionsrisk/3601>

В ході обшуків було заарештовано 11 співробітників компанії, причетних до порушення санкцій і фальсифікації експортних документів: кінцевим одержувачем обладнання вказувалися підприємства з Португалії. Насправді товари поставлялися до Болгарії, потім реекспортувалися до Туреччини, після чого пересилалися до Росії. Завдяки співпраці з правоохоронними органами інших країн ЄС вантажі з обладнанням були затримані в Литві, Болгарії та біля литовсько-польського кордону. Розслідування порушень з боку литовської компанії триває. Щодо затриманих громадян діє підписка про невиїзд як попередній запобіжний захід.

VI. Нові санкційні пакети та регулювання

1. Санкції США

і. Зняття санкцій США з білоруських юридичних осіб²⁷

США зняли блокуючі санкції щодо білоруської будівельної компанії «Дана Холдингс» і Небойші Карича - громадянина Сербії, який у ряді джерел вважається власником компанії.

Зняття санкцій з «Дани» може бути політичним сигналом обережної нормалізації відносин США і Республіки Білорусь. Говорити про якусь стійку тенденцію зарано. Але примітно інше. Раніше нормалізація характеризувалася не скасуванням фінансових санкцій, а генеральними ліцензіями щодо окремих осіб. Тобто якщо це частина обережної нормалізації, то пишеться вона по-іншому.

2. Санкції Британії

і. Великобританія ввела санкції проти «Капітал банку Центральної Азії»²⁸

20 серпня Велика Британія розширила антиросійський санкційний список на вісім позицій, включивши до нього киргизькі компанії.

Під обмеження, що передбачають заморожування активів, потрапили фінансово-кредитна установа Киргизстану ТОВ «Капітал Банк Центральної Азії», компанії, криптобіржа «Grinex», зареєстрована у РФ і КР, компанії «Tengricoin» і «Old Vector» з Бішкека.

²⁷ <https://t.me/sanctionsrisk/3597>

²⁸ https://t.me/Compliance_Practice/2849

Серед фізичних осіб у британському санкційному списку опинився Леонід Шумаков, глава проекту А7А5 по прив'язаному до рубля стейблкоіну. Також у ньому фігурують Жанишбек уулу Назарбек (за даними Мін'юсту КР, він керує ВАТ «Торгова компанія Киргизької Республіки») і голова правління «Капітал Банку» Кантемір Чалбаєв.

У МЗС Британії додали, що компанії, які потрапили під обмеження, нібито використовувалися Росією для обходу західних санкцій за допомогою криптовалют та інших «непрозорих фінансових інструментів».

МЗС Росії 20 серпня повідомило про відповідні санкції щодо 21 підданого Великої Британії, яким закрито в'їзд до країни. У списку — британські журналісти, експерти, співробітники ГО та начальник Контртерористичного управління Лондонської поліції.

ii. *Нові роз'яснення OFSI²⁹*

OFSI у відповідях 162-164 надало роз'яснення щодо застосування нової генеральної ліцензії до розблокування активів, які заблоковані, зокрема, через санкції щодо НРД (Національний розрахунковий депозитарій РФ).

Нагадаємо, що положення GL INT/2025/6641960 передбачають можливість розблокування та виведення інвестиційних активів, які заблоковані на рахунку несанкційного власника у санкційного брокера і які санкційний брокер зберігає в іншому несанкційному фінансовому інституті, в тому числі в Euroclear або Clearstream. Текст даної ліцензії допускав трактування терміна санкційний брокер (DP Broker) таким чином, що в поняття можна було включити і НРД. Але регулятор розставив всі крапки над «і» і вказав, що генеральна ліцензія не повинна застосовуватися до НРД, і що активи, заблоковані в НРД, будуть розблоковуватися тільки на підставі індивідуальних ліцензій. Для російських інвесторів це означає, що якщо актив пов'язаний з юрисдикцією Великої Британії (UK nexus), то для його розблокування активів Єврокліру знадобиться крім бельгійської ще й ліцензія OFSI. При цьому, на відміну від активів з US nexus, перелік активів з UK nexus Євроклер не визначив.

²⁹ <https://t.me/lawsanctions/2289>

3. Санкції ЄС

і. Критерії санкціонування в ЄС³⁰

В середині 2022 року Міністерство юстиції Латвії наклало на одну компанію санкції через те, що 28.02.2022 її 50% бенефіціара потрапив під санкції ЄС. На цій підставі Luminor Bank AS заморозив усі її рахунки та активи. З 01.04.2024 функція ведення списку санкційних осіб за критерієм контролю передана з Мін'юсту до Служби фінансової розвідки.

Компанія оскаржила свій санкційний статус в Адміністративному суді Риги. Той на стадії підготовки до процесу повернув адміністративний позов заявнику у зв'язку з непідсудністю собі цієї справи. Сенат Латвії скасував ухвалу і повернув справу на новий розгляд. На 2-му колі компанія стверджувала: рівно 50% частка не означає, що особа, яка перебуває під санкціями, володіє компанією або контролює її. Вимагала 1 287 000 євро компенсації за незаконне обмеження прав.

31 липня суд відхилив позов компанії повністю. Підстава: особа, яка перебуває під санкціями й володіє 50% часткою в компанії, контролює цю компанію, оскільки ця 50% частка дозволяє їй впливати на прийняття корпоративних рішень компанії і контролювати використання її коштів відповідно до латвійського комерційного та корпоративного законодавства.

³⁰ <https://t.me/lawsanctions/2290>